

Geloofsopvoeding en catechese in deze tijd

Lezing gehouden in Vlaardingen (Grote Kerk) op 17 september 2019

1. INLEIDING: don't label me...
2. WIE JE BENT ALS OPVOEDER: profeet, priester en koning
3. Zes uitdagingen voor geloofsopvoeding en catechese in deze tijd
  - a. **De onmisbare nadruk op Gods doopbeloften in een tijd van zelfmanagement**
    - i. Toelichting
    - ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel
    - iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese
  - b. **Van kinderen en tieners nu wordt veel meer 'gevraagd' dan toen hun (groot)ouders jong waren.**
    - i. Toelichting
    - ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel
    - iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese
  - c. **Zoek heel bewust naar mogelijkheden om van lekmomenten toewijdingsmomenten te maken.**
    - i. Toelichting
    - ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel
    - iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese
  - d. **Laat ook de geloofsopvoeding de bijbelse eenheid van leren en vieren, van begrijpen en beleven, van verstand en gevoel, royaal weerspiegelen.**
    - i. Toelichting
    - ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel
    - iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese
  - e. **De noodzaak van missionair-apologetisch leren.**
    - i. Toelichting
    - ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel
    - iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese
  - f. **Het grote belang van persoonlijke aandacht in onze 'digitale tijd'.**
    - i. Toelichting
    - ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel
    - iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese
4. UITLEIDING: Handelingen 2:17

1. INLEIDING

In Nederland bepleit Herman Philipse al jaren afschaffing van religieus onderwijs. Kinderen moeten, volgens deze mensen, een liberale en vrije opvoeding ontvangen.

Daarna kunnen ze zelf een keuze maken om al dan niet godsdienstig te leven. Het gevecht om het kind komt eraan.

"Don't label me", is de strijdkreet waarmee de Engelse atheïsten de boer op gaan. Daarmee willen zij zeggen dat onze kinderen geen christelijke opvoeding mogen ontvangen, want dat is tegen het seculiere denken. (...).

Zover is het dus nog niet. Maar als je vreest voor onweer zoek je bedekking.

De beste bedekking die ik weet te bedenken wordt gevormd door Gods beloften, die ook bij onze kinderen en tieners betekend en verzegeld zijn in hun doop.

Gelabelde kinderen en tieners zijn het. De groeiende seculiere weerstand daartegen zal voor ons een katalysator zijn om des te meer op Gods toezeggingen in de doop te vertrouwen.

Daarom zal onze geloofsopvoeding wellicht nog meer dan voorheen doop-opvoeding zijn. Hoopvol dus, want het verbond met Abraham zijn vrind, bevestigt God van kind tot kind.

Geloofsopvoeding die wellicht nog meer dan voorheen naar de kinderen en tieners kijkt als jongeren in wie God zijn beloften van altijddurende vergeving en eeuwig leven aan het vervullen is.

Vanwege die rijkdom zullen we alle moeite doen om dichtbij de kinderen en tieners en jongeren te komen en hun tijd (en strijd!) te kennen.

Dat brengt me bij zes uitdagingen voor hoopvolle geloofsopvoeding in deze tijd. Bij elk van die uitdagingen wil ik met u zoeken naar richtinggevende woorden uit de Bijbel en naar wat de betreffende uitdaging concreet voor de geloofsopvoeding zou kunnen betekenen.

Zowel in de kerk als in het gezin. Maar eerst wie je zelf bent als opvoeder/catecheet/mentor te midden van die uitdagingen.

2. WIE JE BENT ALS OPVOEDER / CATECHEET / MENTOR: profeet, priester en koning

Christelijke opvoeder als identificatiefiguur: profeet, priester en koning voor de kinderen en tieners

Elke opvoeder/mentor (verder alleen: opvoeder, waarmee ook een mentor of catecheet bedoeld wordt) die christen is zal ook een geloofsidentificatie-figuur zijn, want hij/zij (die 'uitbreiding' laat ik nu steeds weg, maar wordt wel bedoeld) mag weten dat zijn 'ambt' als opvoeder een afspiegeling is van het drievoudige ambt van Christus.

Een vader, moeder, mentor van een catechesegroep mag daarom voor hun kinderen en tieners *profeet* zijn. Een mens die de woorden van God doorgeeft zo dat die ander zegt: dat past nu precies bij mijn situatie. Dat helpt me.

En ook: hij staat er zelf helemaal achter, echtheid dus. Een profeet is geen postbode maar helemaal betrokken bij zijn boodschap! Een profeet is iemand die laat merken zelf ook helemaal afhankelijk te zijn van God. Permanent leerling!

Maar juist daarom ook wegwijzer die Gods woorden en geboden uitlegt en toepast in de leefwereld van kinderen en tieners, zodat er een kader om hun leven heen komt.

In de postmoderne verwarring van onze tijd is alles even waar - dus is niets echt waar. Dat geeft een versnipperd leven dat vol en flitsend lijkt, maar uiteindelijk leeg en ijl is. Dat mag een opvoeder in gesprekken profetisch doorlichten.

En vervolgens mag hij laten zien dat het Evangelie een bezielend verband geeft aan alle dingen als de ware Waarheid die vrijmaakt. Een vader, moeder of mentor durft daarom als profeet ook tegendraads te zijn:

Gods leefregels gaan ook wel eens tegen onze gevoelens in. Dan zullen die leefregels goed zijn en onze gevoelens bekering nodig hebben. Dat is pijnlijk en bevrijdend tegelijk.

Maar bij profeet denk ik vooral aan zijn 'verrekijkerfunctie': een opvoeder mag kinderen en tieners zicht geven op de grote Toekomst. Velen weten niet waarvoor ze leven. Deze aarde lijkt alles. En de hemel is ver weg en Gods heerlijkheid heeft geen betekenis.

Hij mag kinderen en tieners vertellen dat deze wereld en materieel genot voorbij gaan. Dat er twee werelden zijn. En dat alleen het nieuwe Jeruzalem vreugde geeft. Hij mag vertellen over de heerlijkheid van Here Jezus.

Hij mag uitleggen hoe zij schatten kunnen verzamelen voor de hemel - en niet vergeten dat zelf ook te doen.

Kortom: als opvoeder mag je je kinderen en tieners een vergezicht geven door ze over de horizon te leren heen kijken. Als zij op jonge leeftijd niet van de hemel gaan houden blijven ze geloven dat het hier op aarde alles is. Zo mag een opvoeder profeet zijn voor zijn kinderen.

Maar wil hij daarbij niet eenzijdig worden dan zal hij tegelijk *priester* zijn. Een priester is bewogen; staat naast de kinderen en tieners; is trouw en betrouwbaar; geeft geborgenheid en veiligheid; geeft het gevoel: jij hoort er helemaal bij, wie je ook bent.

Een priester heeft zichzelf er voor over; is liefdevol en barmhartig omdat hij met de ogen van de Here Jezus naar de ander kijkt. Hij heeft een open oor, want hij kan en wil luisteren. Dat is: jezelf openstellen, je eigen belangen vergeten en innerlijk rustig zijn zodat dit de ander rust geeft zich te 'openbaren'.

Priesterlijk luisteren is ook een zoeken naar de ander, naar het unieke en waardevolle van hem of haar, de motieven van de ander proberen te begrijpen zonder te veroordelen. Vaak is luisteren zoiets als lezen tussen de regels door om te horen wat niet gezegd, maar eigenlijk wel bedoeld wordt.

Zo wordt een vader, moeder of mentor als priester een vluchtheuvel waar kinderen even op adem kunnen komen.

Een priester-opvoeder kent de noden en de zorgen van zijn kinderen en tieners: hij verdiept zich in hun cultuur, maar kent ook de soms moeilijke gezinssituatie en grote innerlijke onzekerheid van veel tieners. Dat alles zal hij ook regelmatig bij God brengen als een priester-voorbijder!

Wanneer we onze taak als opvoeder willen aflezen aan wie Jezus voor ons is, dan zullen we voor onze kinderen ook *koning* willen zijn. Daarbij denk ik nu niet in eerste plaats aan macht en gezag. Ik denk vooral aan de voorbeeldfunctie van een koning.

Kinderen en tieners worden meer beïnvloed door modellen dan door moraal of verhaal. Zij hebben levende modellen nodig als voorbeeld, mensen aan wie ze zich kunnen optrekken, die ze als persoon geweldig vinden en navolgen.

Een nieuw soort T-shirt kan prima kwaliteit hebben, maar het wordt pas verkocht als een bekende topsporter het draagt in een Sterspotje. Aan de opvoeder mogen tieners zien hoe het Evangelie werkt midden in hun woestijn.

Wanneer je als opvoeder iets wil uitleggen over eerlijkheid, maar je houdt zelf je woord niet, dan heeft dat geen enkel effect. Als je iets wil uitleggen over Jezus' liefde, maar je laat zelf niet merken dat je ondanks alles van je kinderen houdt, dan heeft dat geen enkel effect.

Als je iets wil uitleggen over bijbel en seksualiteit - en tegelijkertijd het zelf niet zo nauw neemt op dit gebied van je leven, dan heeft dat geen enkel effect.

Als je wil vertellen dat Jezus alles voor Zijn kinderen overheeft - maar zelf kan je nog geen euro uit je portemonnee en geen extra kwartiertje van je tijd missen, dan ben je zelf een grendel op de deur van hun geloof.

Als je kinderen en tieners in een geloofsgesprek wil uitleggen hoeveel vreugde het geeft om God te dienen, maar aan jou merken ze nooit iets van die vreugde, dan onthouden ze dat laatste en geloven van die vreugde weinig of niets.

Tieners zijn over vijf jaar waarschijnlijk 90% van wat wij gezegd hebben vergeten, maar wie we zijn als opvoeder vergeten ze nooit!

Zo mogen we dus zijn, te midden van alle uitdagingen die op ons en onze kinderen afkomen: profeet, priester en koning – die er naar verlangt om te gaan in de voetstappen van onze grote Hogepriester, Profeet en Koning, Jezus Christus.

Dan nu de bedoelde zes uitdagingen die christelijke opvoeding noodzakelijk maken, want de verleidingen en gevaren zijn groot.

3. ZES UITDAGINGEN VOOR GELOFSOPVOEDING en CATECHESE IN DEZE TIJD

a) De onmisbare nadruk op Gods doopbeloften in een tijd van zelfmanagement.

- i. Toelichting
- ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel
- iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese
  1. Kerk
  2. Thuis

i. Toelichting

In zijn boekje *Adieu God, over het afscheid van een persoonlijk God* ontmaskert Arjan Markus (ja, is de zoon van...) een aantal argumenten op grond waarvan mensen menen afscheid van God te moeten nemen.

Zeer de moeite waard om te lezen, vind z'n vader. Maar het gaat me nu om wat hij schrijft over het onbarmhartige van zelfmanagement. Ik lees een enkel stukje voor (p. 63v):

Als je goed in je vel zit en de mogelijkheden en middelen hebt om je leven in belangrijke mate vorm te geven zoals je zelf wilt, dan is het idee van zelfmanagement wel aansprekend. Maar ook dan valt het nog lang niet altijd mee en is het wel een onbarmhartig idee dat mislukkingen je eigen schuld zijn. Maar wat nu als je in, laten we zeggen, Darfur leeft zonder de middelen en de mogelijkheden om jezelf te ontwikkelen? Wat nu als je bent vastgelopen, psychisch of fysiek? Dan is maakbaarheid niet alleen een onrealistisch en onbarmhartig idee. Het is ook onrechtvaardig om het mislukken van het management van iemands leven alleen toe te schrijven aan eigen falen.

In die onrealistische, onrechtvaardige en onbarmhartige sfeer groeien kinderen en tieners tot volwassen mensen. Geen wonder dat velen voor die tijd de strijd al opgeven.

Niet elke tiener is mooi, slim, snel en assertief. En als ze het wel zijn kunnen de omstandigheden tegenzitten.

En als die niet tegenzitten raken ze evengoed misvormd, want we zijn niet geschapen om zelf ons leven te ontwerpen. We zijn tot in onze genen bedoeld als van God afhankelijke mensen, die als kinderen mogen spelen voor Zijn aangezicht.

Op grond van Gods onvoorwaardelijke beloften – in de doop aan ons en onze kinderen betekend en verzegeld (we zijn gelabeld!)– mogen we weten dat onze Verlosser zich eindverantwoordelijk gesteld heeft voor het management van ons leven.

Die barmhartigheid van het Evangelie vind je door de hele Bijbel heen.

ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel

De tijd ontbreekt om alle beloften uit de Bijbel die onze levensloop genadig 'managen' langs te lopen. Ik noem er enkele. En let dan vooral op het onvoorwaardelijke – dat wil zeggen: het barmhartige – er van.

Jes.54:10

10 Want al zouden bergen wijken en heuvels wankelen, Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken en het verbond van Mijn vrede zal niet wankelen, zegt de HEERE, uw Ontfermer.

Rom. 6:3,5

3 Of weet u niet dat wij allen die in Christus Jezus gedoopt zijn, in Zijn dood gedoopt zijn?

5 Want als wij met Hem één plant zijn geworden, gelijkgemaakt aan Hem in Zijn dood, dan zullen wij ook aan Hem gelijk zijn in Zijn opstanding.

Rom.8:1

Dus is er nu geen verdoemenis meer voor hen die in Christus Jezus zijn.

1 Joh.3:1a

Zie, hoe groot is de liefde die de Vader ons gegeven heeft dat wij kinderen van God genoemd worden.

iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese

Allemaal levensloopbeloften die ons leven 'managen'. En de heilige doop heeft laten zien dat de Heere God ze geldig verklaard heeft ook voor de kinderen van zijn gemeente.

Binnen de barmhartige omtuining van zulke levenwekkende beloften kunnen onze kinderen en tieners uitgroeien tot volwassen mensen dichtbij het vaderhart van God.

Vanwege de onbarmhartige idee van zelfmanagement die onze tijd stempelt, zullen wij naar onze kinderen kijken als jongeren die door God zijn gestempeld (gelabeld!) omdat Hij zijn beloften in hen aan het vervullen is.

De geloofsopvoeding en catechese in onze tijd zal daarom – misschien wel meer dan ooit – doopopvoeding zijn. Dat wil zeggen: geloofsopvoeding die gedragen wordt door Gods onvoorwaardelijke, want levenwekkende, beloften.

- **Kerk:** Doopcatechese; voorbereidende catechese (10-12 jaar); geloofscatechese (12- 20 jaar; dat is 'inclusief' belijdeniscatechese – alle catechese is belijdeniscatechese); doopdiensten; doopkringen; enz.
- **Thuis:** Leren bidden en bijbellezen als profeet en priester in je gezin; eigen jongerenbijbel zo gauw ze lezen kunnen; doopverjaardagen vieren; dagboekjes voor alle leeftijden; gezinscontacten; meeleven met catechese; enz. Eenvoudig boekje voor het gesprek met jongeren over de doop: 'Watermerk; jij en je doop'.

De tweede uitdaging hangt nauw met de eerste samen:

b) Van kinderen en tieners nu wordt veel meer 'gevraagd' dan toen hun (groot)ouders jong waren.

Reden waarom geloofsopvoeding noodzakelijker is dan ooit.

- i. Toelichting
- ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel
- iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese

i. Toelichting

Mede als gevolg van de grote nadruk op zelfmanagement en het ontwerpen van je eigen leven, wordt van kinderen en tieners nu veel meer 'gevraagd' dan toen hun (groot) ouders jong waren.

Denk bijvoorbeeld aan:

- Schoolkeuze: in veel gezinnen mogen 12-jarigen meebeslissen in het antwoord op de vraag naar welke middelbare school zij zullen gaan

- Ze moeten zichzelf profileren. Het fenomeen ‘personal branding’ (jezelf in de ‘markt’ zetten als een goed merk) begint al heel jong: de mooiste foto’s komen op Facebook en niet alleen het aantal vrienden wordt trots vermeld...
- Ze moeten hun weg zoeken in het open (!) medialandschap. Waar kijken en luisteren we naar en waarheen surfen we op internet (en waarheen niet...)
- Op veel scholen en sportclubs is het niet vreemd om als 13 jarige seks te hebben met je vriend(inne)tje. Wil je dat (al) of wil je dat niet?

Als ouders en ouderen houd je daarbij je hart vast. Kunnen kinderen en tieners dat allemaal aan? Dat is een spannende vraag.

Maar belangrijker is de uitdaging om onze kinderen en tieners zo jong als ze zijn geestelijke bagage te geven die hen de goede wegen wijst. Zeg daarbij niet te snel dat ze te jong zijn voor allerlei vormen van bagage.

ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel

We kennen de geschiedenis van Samuël. Toen hij een jaar of vijf, zes was bracht moeder Hanna hem naar het heiligdom, om hem daar aan de dienst van God te wijden.

Denk vooral niet dat het daar geestelijk wel een veilige omgeving was toen. De zonen van de oude priester Eli misbruikten in de tent van samenkomst niet alleen hun priesterambt, maar ook de vrouwen die bij toerbeurt daar de buitenboel kwamen doen.

Maar de jonge Samuël diende de Heere en toen hij een jaar of 12 was maakte God bij hem een nieuw begin in Israël. In een visioen openbaart de Heere zich aan Samuël en geeft hem een verantwoordelijkheid, waarvan wij zouden zeggen: dat kan zo’n jongen toch nooit aan?

God rekent blijkbaar anders. In een geestelijk en moreel verworpen tijd begint God iets nieuws bij een jonge tiener. (Denk ook aan: Jozef; David; Josia; Jeremia; Ester; joodse slavinnetje van Naäman, Maria; apostel Johannes; enz.)

Als in onze samenleving van kinderen en tieners meer ‘gevraagd’ wordt dan van ons destijds – met alle gevaren en mogelijkheden in die samenleving van verkeerde keuzes en fout gedrag – zullen wij hen in de christelijke gemeente des te meer de ruimte geven om goede keuzes te doen en te oefenen in het dragen van echte verantwoordelijkheid binnen die veilige omtuining van Gods beloften.

Als ouderen zullen wij hen daarin niet telkens bekritisieren omdat wij net iets anders mooi vinden, maar bemoedigen en veel van hen verwachten, zodat Gods beloften ruimte vinden om vrucht te dragen. Dat wapent hen!

iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese

- **Kerk:** aandacht in prediking, catechese, clubwerk; oefenplekken in het dragen van (echte!) verantwoordelijkheid; maak kinderen en tieners verantwoordelijk voor bepaalde onderdelen in bijv. de catechese of een diaconaal project – echt verantwoordelijk; zo kunnen kinderen en tieners binnen de kerk oefenen in praktische toewijding, dat is belangrijker dan wij misschien denken als het gaat om het (blijven) volgen van Jezus. Als de Here God niet bang is om jongeren

rechtstreeks in te schakelen bij Zijn werk, dan zullen wij dat ook niet zijn!

- **Thuis:** besef het verschil met 'vroeger'; verdiep je in de jongerencultuur; ken hun muziek en spreek daarover; weet de mogelijkheden en gevaren van internet (filter!), verwacht veel van ze; vooral: wees echt en een voorbeeld als volgeling van Jezus, ook in je eigen mediagebruik (het koninklijke aspect als opvoeder) , durf daarvan te getuigen als profeet in je gezin, oefen je daarin; enz.

Het onderstreept het onmisbare besef voor uw kinderen: we zijn van belang voor Jezus, want we zijn van belang voor de kerk. Het is een vorm van geestelijke wapenrusting (weerbaarheid!) die hard nodig is. Daarmee kom ik bij de derde uitdaging:

c) Zoek heel bewust naar mogelijkheden om van lekmomenten toewijdingsmomenten te maken. Nieuwe toewijding maakt weerbaar tegen verzoeking!

- i. Toelichting
- ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel
- iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese

i. Toelichting

Met 'lekmomenten' bedoel ik de situaties waarin een jonge tiener zich afvraagt of zij wel verder wil met 'het geloof'.

Volgens onderzoekers is deze hele periode (12-16 jaar) te zien als één groot lekmoment. In deze tienerjaren groeit de eventuele beslissing om 'afscheid te nemen'. Twee of drie jaar later maken ze die negatieve keuze definitief.

ii Richtinggevende woorden uit de Bijbel

Er is dus veel zorg om afval en kerkverlating. In Johannes 6 was dat ook gaande. Velen volgden Jezus niet langer. In die situatie kijkt de Heere de kring van twaalf rond en vraagt: 'Willen ook jullie soms weggaan?'

Bij alle mogelijke bedoelingen hiervan is in elk geval ook dit bijzondere, dat Jezus in zo'n trieste tijd van afval ruimte schept voor een hernieuwde toewijding!

Mogelijk was er bij één of meerdere van de discipelen ook aarzeling gegroeid. Als je zovelen ziet afhaken!

En ongetwijfeld waren daar vrienden en bekenden bij. Misschien wel broer of zus. Maar als Jezus dan vraagt: Willen jullie soms ook weggaan?, dan verandert het mogelijke lekmoment in nieuwe toewijding!

De Heere Jezus schept met zijn vraag de ruimte daarvoor. Het leerpunt is m.i. duidelijk: *laat juist in een tijd waarin het gevaar van afval groot is, echte ruimte zijn voor (hernieuwde) toewijding!*

iii Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese

- **Kerk:** inwijding in geloofscatechese (12 jaar); gefaseerd belijden (16;18; 21 jaar); relationele ('bevindelijke') catechese; enz.

Het is bekend dat bepaalde leeftijdsfasen in de tienertijd extra gevoelig zijn om kerk en geloof los te laten: de zogeheten overgangsmomenten van 12, 16 en 18 jaar.

Bij die constatering kun je het laten en vervolgens klagen dat we toch in zo'n moeilijke tijd leven enz. Je kunt ook, denkend aan Johannes 6, als christelijke gemeente ruimte scheppen om kinderen en tieners en jongeren juist rond die overgangsmomenten in de kerk de gelegenheid te bieden een toewijdingsmoment te beleven. En ze daar ook op voor te bereiden.

Door de vraag van de Heere Jezus aan de discipelen kwam hun geloven en vertrouwen op Hem in een stroomversnelling.

Precies dat gunnen we al onze kinderen en tieners ook. Ze hebben het verschrikkelijk hard nodig. In de tweede druk van mijn boekje *Catechese Nu* heb ik daar meer over geschreven. Ik bedoel over de inwijding in de geloofscatechese rond 12 jaar en een vorm van gefaseerd belijden rond 16 en 18 jaar.

Rond 12 jaar: inwijding geloofscatechese; alle 12 jarigen uitnodigen + ouders; rond doopvont; kort doop uitleggen – aandacht voor wie nog niet gedoopt is – zegenen! – toezingen. In de voorbereidende catechese van 10-12 jaar kan de kinderen het mooie hiervan worden uitgelegd.

Rond 16 jaar de ruimte bieden om op een eenvoudige geloofsvraag (die van de Heere Jezus in Joh. 6 was ook niet ingewikkeld...) 'ja' te antwoorden in het midden van de gemeente en ze daarna uit te nodigen om met de gemeente het HA te vieren.

Als iemand dit versterkende middel nodig heeft, dan wel een tiener van 16 voor wie elke dag op school vol valkuilen is en die soms moeten volharden te midden van agressief ongeloof in de klas of voor de klas! Spottende leraren hebben grote impact!

Voor de verschillende ins en outs bij een dergelijke verandering in het gemeentelven verwijst ik naar het genoemde boekje.

Nu onderstreep ik vooral dat de (voorbereidende) catechese en alle andere jeugdwerk, in onze tijd echte ruimte heeft te bieden voor geestelijke en praktische toewijding.

In hoopvolle verwachting omdat God zijn belofte van wedergeboorte en bekering juist in jonge kinderen en tieners waarmaakt. En precies daarom mogen we veel van hen verwachten.

Eigenlijk willen we binnen de catechese en jeugdwerk hetzelfde als we van elke eredienst hopen: dat er niet alleen ruimte is voor het rationele, maar ook – als een geschenk – ruimte voor het relationele.

- **Thuis:** ondersteuning van bovenstaande in de gezinnen; blijf zoeken naar mogelijkheden voor geloofsgesprek in het gezin (wees priester die onderwijst en profeet die weet wat wezenlijk is); spreek positief over de kerk; u mag voorleven dat uzelf aan de Heere en Zijn dienst bent toegewijd (ook heel concreet!; opnieuw het koninklijke als vader en moeder); wat we zeggen wordt voor een groot deel vergeten, wie we zijn wordt onthouden; geloofsopvoeding is geen emmer vullen maar een vuur ontsteken (Els van Dijk;EH); enz.

Bevindelijke geloofsopvoeding en catechese dus, om het eens klassiek te zeggen. (Ook al zouden niet veel jongeren die uitdrukking begrijpen...).
Daarmee kom ik bij de vierde uitdaging.

d) Laat ook de geloofsopvoeding de bijbelse eenheid van leren en vieren, van begrijpen en beleven, van verstand en gevoel, royaal weerspiegelen. Versmald geloof (alleen gevoel of alleen verstand enz.) sterft binnen korte tijd af.

- i. Toelichting
- ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel
- iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese

i. Toelichting

Het heil dat door onze Here Jezus Christus verworven is, wil gekend en beleefd worden. Christelijk leren is altijd met hoofd en hart verbonden.

Modern gezegd: het wil tegelijk rationeel en relationeel zijn.

Wat je leert uit de Schrift, daarvan wil je ook met hart en ziel 'bevinden' ('ervaren als een innerlijke overtuiging') dat het niet alleen voor anderen maar ook voor jou ware waarheid is die vermaant, troost, bemoedigt (weerbaar maakt!) en je uiteindelijk het eeuwige leven binnenleidt.

ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel

Dat dubbele van leren en vieren klinkt ook in het hebreeuwse woord voor 'kennen' (jadah – hetzelfde woord wordt ook gebruikt voor de huwelijksgemeenschap van man en vrouw: Adam bekende zijn vrouw Eva...). Ieder die gelukkig getrouwd is zal weten dat dit (be)kennen tegelijk ook vieren is.

Jongeren en ouderen willen de waarheid niet alleen weten maar ook beleven. Dat is een bijbels verlangen.

Denk ook aan de waarschuwing van Paulus in 1 Korintiërs 13: al was het dat ik alles van het evangelie wist wat te weten is – maar ik had de liefde niet, ik ware niets.

Met 'liefde' bedoelt Paulus hier de hartsrelatie met God door Jezus Christus. Die kunnen we niet organiseren.

Maar het is wel onze verantwoordelijkheid om de randvoorwaarden daarvoor te scheppen en te bewaken.

Daarom de uitdaging om leren (het rationele) en vieren(het 'bevinden' van Gods waarheid) dicht bij elkaar te houden.

In onze op hoge prestaties gerichte tijd is daar een extra reden voor. Vanwege het moeten presteren in de hectiek van het leven (ook al als kind en tiener!) is er een diepe hunkering naar het existentiële, het echte, de passie, de eigen beleving, de innerlijke rust.

iii Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese

- **Kerk:** in erediensten (waar dat past in traditie van de gemeente) en catechese ook momenten(en) van lofprijzing en aanbidding in toegankelijke taal voor jongeren, zo mogelijk begeleid door instrumenten die hen aanspreken; zoek bewust naar mogelijkheden dat elk onderdeel van het kerkenwerk gedragen wordt door de lof van God: van eredienst t/m de kerkenraadsvergaderingen... Deze

bijbelse lijn is niet alleen een uitkomst voor een eredienst met jong en ouder, maar ook voor de kerkelijke geloofsopvoeding die niet is ingedeeld naar intelligentie.

Want vieren van het heil overbruggen verschillen in leeftijd, maar ook verschillen in intelligentie en schoolopleiding. Het onderstreept het relationele.

Overigens zonder het rationele te vergeten.

- **Thuis:** het lied in het gezin; het feestelijke van maaltijden op zondag (laat kinderen maar de kaars op tafel aansteken en vertel dat die brandende kaars (ook) verwijst naar het licht van de opgestane Christus en Zijn 'brandende' liefde voor al Zijn volgelingen; elkaar de vraag stellen: ervaar je wel eens iets van God?; laat jongeren merken wanneer je zelf vol bent van Gods liefde in Christus – opnieuw iets van het koninklijke aspect van jullie als opvoeders: voorbeeld zijn!; enz.

Bij dat alles zullen we dan wel de tijd waarin onze kinderen en tieners leven zwaar laten wegen!
Vandaar de vijfde uitdaging.

e) De noodzaak van een missionair-apologetische houding.

- i. Toelichting
- ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel
- iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese

i. Toelichting

Daarmee bedoel ik dat wij ons zullen oefenen in het zoeken naar goede antwoorden op (moeilijke) vragen. We mogen ook in ons denken weerbaar zijn. Kinderen stellen al de diepste theologische vragen (over God en het lijden; gaan onze burens naar de hel omdat ze niet in Jezus geloven?; hoe ziet God eruit?; waar is de hemel?; schepping in zes dagen klopt toch niet met de evolutie?; enz.) In onze multireligieuze en multiculturele tijd is niets van het christelijk geloof vanzelfsprekend. Dat is het nooit geweest.

Maar toen onze dorpen nog duidelijk christelijk waren leek het daar wel op. Een moslim in Bergschenhoek was een uitzondering en voor boeddhisten moest je echt naar Rotterdam. En zelfs daar waren er vijftig jaar geleden maar een handjevol.

Dat is nu dus echt anders. Als uw dochter (straks) ergens naar het VMBO gaat en niet voor de reformatorische variant kiest, dan kan ze zo maar – ook op een christelijke VMBO school – naast een paar sympathieke moslima's met hoofddoekjes terecht komen die haar vragen waarom Jezus eigenlijk zo belangrijk is.

En of God dan echt een zoon heeft gekregen? Met wie had Hij dan seks? (Ze bedoelen dat serieus en niet spottend – waarschijnlijk wel verwijtend).

Dan is het toch verdrietig als onze jongeren alleen maar zeggen dat ze dat nu eenmaal zo geleerd is, dat je het gewoon geloven moet, enz.

Daar zijn deze sympathieke moslimmeisjes niet mee geholpen en het christenmeisje in de klas heeft wekenlang last van akelige twijfelvragen.

Want ja, die meisjes met hoofddoekjes zijn toch echt aardig en waarom eigenlijk Jezus? En dat God een zoon gekregen heeft – ja, dat is toch eigenlijk ook wel vreemd. Daar tobt ze misschien wel maandenlang mee – of langer.

Een aantal jaren geleden las ik een soort noodoproep van dr. William Lane Craig (California, VS): ‘Op middelbare en hogere scholen worden chr. jongeren intellectueel aangevallen door elke vorm van niet-chr. filosofie, samen met een overweldigend relativisme. *Ik ontmoet voortdurend ouders wier kinderen het geloof hebben verloren omdat er niemand was in de kerk die antwoord gaf op hun vragen* (Ellips dec. 2010)

Het willen zoeken naar antwoorden op zulke vragen is wat ik noem een apologetisch-missionaire houding.

ii Richtinggevende woorden uit de Bijbel

Als bijbelse motivering voor dit apologetisch-missionair leren verwijs ik naar de ‘methode Paulus’: voortdurend probeerde hij Joden en Grieken met argumenten te overtuigen en hun twijfels weg te nemen.

En de aanbeveling van Petrus is ook maar voor één uitleg vatbaar: heiligt God de Heere in uw hart; en wees altijd bereid tot verantwoording aan al wie u rekenschap vraagt van de hoop die in u is (1 Petr.3:15).

Daarbij bedoelt Petrus met ‘hoop’ niet ons subjectieve gevoel, want dat is er niet altijd, maar de objectieve waarheid van het evangelie. ‘Hoop’ is een samenvattend woord daarvoor.

iii Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese

- **Kerk:** duidelijke aandacht voor apologetische vragen in de prediking en in de catechese; er zal ruimte moeten zijn om de argumenten voor het christelijk geloof te wikken en te wegen en het gesprek met de niet-gelovige of anders-gelovige te oefenen en daar jong mee te beginnen (eventueel voorbereidende catechese voor 10-12 jarigen); apologetische toerusting van ouders en jeugdwerkers; enz.
- **Thuis:** omwille van je kinderen tijd vrijmaken om je te verdiepen in moeilijke geloofsvragen (we leven niet meer op een christelijk eilandje...); gesprek met je kinderen niet uit de weg gaan; probeer voor te leven dat we niet alleen geloven omdat we ons daar goed bij voelen, maar vooral omdat het waar is: de Heer is waarlijk opgestaan! Dit raakt aan alle drie aspecten van christelijke opvoeders!

Maar deze belangrijke oefening baart weinig kunst als de sfeer bij de geloofsopvoeding die van een rechtszaal is: afstandelijk en koel.

Ook al gaat het in beide situaties om waarheidsvinding. Dat brengt me bij de zesde en laatste uitdaging.

(Een heel toegankelijk boek dat voor alle ouders verplichte lectuur zou moeten zijn is m.i.: Almatine Leene & Wim Markus, *Dogmatiek voor iedereen. Weten wat je gelooft*, uitg. Boekencentrum.)

f) Het grote belang van persoonlijke aandacht in onze 'digitale tijd'.

- i. Toelichting
- ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel
- iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese

i. Toelichting

Een paar cijfers van een aantal jaren geleden: 13-16 jarigen besteden dagelijks bijna 6,5 uur aan media. Ze zijn 63 minuten per dag bezig met *social media*, 21 minuten met filmpjes op internet en 33 minuten met gamen (Tijdbestedingsonderzoek 2010 van SPOT). Het patroon zal in de loop der jaren niet veel gunstiger geworden zijn. Bij jongere kinderen ligt dat misschien (nog) iets anders.

Waar het me nu vooral om gaat is dat kinderen en tieners (minstens) een uur per dag met elkaar communiceren via WhatsApp, Facebook, Twitter; enz. Voeg daarbij het grote gevaar van sexting en digitaal pesten (dat beide op steeds jongere leeftijd gebeurt).

Maar al dit digitale is nog iets anders dan echte persoonlijke aandacht. Een uur per dag bezig zijn met *social media* zegt nog weinig over echte ontmoetingen. De eenzaamheid onder kinderen en tieners is groot – ondanks alle media. Of misschien wel: ten gevolge van al die media!

ii. Richtinggevende woorden uit de Bijbel

Over het onmisbare van echte aandacht is de Bijbel duidelijk. Denk aan het gebod van naastenliefde. En denk ook aan de belijdenis van Paulus dat we alleen samen met alle heiligen in staat zijn iets te begrijpen van de lengte en breedte en hoogte en diepte die er is in de liefde van Christus. (Ef. 3). Maar in verband met de geloofsopvoeding denk ik vooral aan Lukas 1:17, waar met het oog op de eindtijd geschreven staat dat het nodig is, dat de harten van de vaders (ouderen...) zich in liefde overbuigen naar de kinderen, ten einde voor de Heere een weltoegerust volk te bereiden op de dag van zijn komst.

iii. Consequenties voor de geloofsopvoeding en catechese

- **Kerk:** ontmoetingsplekken voor jong en oud; echte belangstelling van ouderen voor jongeren; nadenken over kind en eredienst (echte aandacht voor kinderen is iets anders dan af en toe 'jongens en meisjes' zeggen); relationeel jeugdwerk en catechese (kleine groepen – contact mentor/jongeren); laat af en toe de vragen van jongeren ook meeklinken in de preek; enz.
- **Thuis:** lijkt me een open deur die toch nog wel eens dichtzit... Weet wat er gaande is op het gebied van social media. Ook op mobieltjes kunnen filters geïnstalleerd worden. Laat een jonge tiener van 12 thuis al geleerd hebben wat de mooie dingen en de gevaarlijke dingen van WhatsApp en Facebook zijn! Maar geef ze vooral echte aandacht – opdat er geen lege 'aandachtsruimte' ontstaat bij je

kinderen, die ze met surrogaat gaan opvullen. Wees priester die geborgenheid biedt.

Wat Els van Dijk (directeur EH) op een conferentie zei, sluit hier bij aan en is er ook een toepassing van – en tegelijk een samenvatting van al het voorgaande:

Wij moeten verhalen vertellen van ons leven met God. We moeten vertellen wat God doet in onze ziel, of is onze eigen verbinding met God niet groter dan de zondagse pepermint? Wij moeten jongeren weer leren verlangen, inspirerende mensen voor hen zijn. (...) opvoeden is geen emmer vullen, maar een vuur ontsteken.

Nog korter: wees profeet, priester en koning voor je kinderen!

4. UITLEIDING: Handelingen 2:17

Denk ook aan het vuur van Handelingen 2:16-18 over visioenen zien en dromen dromen.

Dan zie ik jongeren in allerlei gemeenten naar een bijzondere kerkenraadsvergadering komen, om te vertellen hoe zij de Heere als kind al hebben lief gekregen.

En hoe zij Hem nu willen dienen. Hoe zij door de Heilige Geest durven geloven dat al hun zonden vergeven zijn en blijven. En tussendoor af en toe zachtjes: Prijs de Heer!

Maar niemand van de broeders heeft daar moeite mee. Want het is echt gemeend. En dan vertellen zij verder hoe de Heere hun in de toekomst liet kijken.

En met verwondering horen de ouderlingen en diakenen wat Jesaja al profeteerde. Maar met hun jonge enthousiasme klinkt het nog tien keer aanstekelijker.

'Ja', zegt Anneloes terwijl haar ogen schitteren, 'dan hoeven jullie niet meer na te denken over catechisatie en jeugdwerk.

Want daar zal iedereen door God geleerd zijn. En op het vervuilde vliegveld zullen wijnstokken bloeien.

En waar de HSL liep, lopen dan kinderen te knikkeren. En er zal geen haat meer zijn. En geen ruzie. Geen milieuproblemen.

Zwaarden worden ploegscharen en handgranaten tuinverlichting.' En zo gaat Anneloes door. Tot ze bij de Heere Jezus uitkomt.

En dan beginnen zij in de kerkenraadskamer allemaal te zingen: Mijn Jezus ik hou van U.... En tegen de tijd dat ze bij het laatste vers zijn zingt de hele kerkenraad mee:

*Als ik in Uw glorie, Uw eeuwigheid kom,
dan buig ik mij voor U, in Uw heiligdom.*

*Gekroond met uw heerlijkheid zal ik zingen voor U:
'k Heb van U gehouden, maar nooit zoveel als nu!*

Zeg nu zelf: dat is toch kostelijk, zulke 'gelabelde' jongeren?

ds. Wim Markus

Bergschenhoek/Vlaardingen, september 2019